

Interview Hetty Lieftink over toelatingsbeleid

In een aantal gemeenten waar schoolbesturen met steun van de lokale overheid een stedelijk toelatingsbeleid organiseren wordt gewerkt met het systeem van de scholenring. Wat houdt dat systeem precies in en wat zijn factoren die bijdragen aan het succes ervan? Dat vragen we aan Hetty Lieftink, die het gezamenlijk toelatingsbeleid en scholenring ontwikkelde samen met schooldirecteuren en besturen.

Wat is je functie en hoe is je betrokkenheid bij aanmeldbeleid in het basisonderwijs ontstaan?

Lang geleden heb ik voor de klas gestaan, ben schooldirecteur geweest, heb bij het ministerie gewerkt en werk vanaf 1992 vanuit een klein eigen bureau als adviseur en projectleider aan samenwerking in het onderwijs. Mijn scriptie bij bestuurskunde ging over de effecten van het onderwijsbeleid van Thatcher voor schoolbesturen en scholen en toen wist ik: dat moeten we nooit zo doen. Leidend voor mij is namelijk het belang van kinderen en hun ouders, dat geldt ook bij toelatingsbeleid. Dus niet 'wie het eerst komt, het eerst maalt', maar een gelijk speelveld zodat alle ouders evenveel kans hebben hun kind op de school van hun voorkeur geplaatst te krijgen. Dat kun je alleen realiseren door het toelatingsbeleid samen te reguleren, zodat het aanmelden en plaatsen volgens dezelfde afgesproken regels verloopt.

Mijn betrokkenheid bij het toelatingsbeleid is ontstaan toen het stedelijke convenant over kleurrijke scholen in Amsterdam (uit 2007) niet tot de gewenste afspiegeling leidde. Een aantal scholen in de Rivierenbuurt wilde toen wel samen een gelijke wijze van aanmelden en plaatsen organiseren. Samen met de directeuren en besturen hebben we toen een gezamenlijke werkwijze ontwikkeld, waarbij voor de registratie van de aanmeldingen en gezamenlijke plaatsingen een webapplicatie met de naam Scholenring is ontwikkeld. Dit werd gestimuleerd door de lokale overheid. Toen de voordelen van de aanpak duidelijk werden, sloten andere scholen zich geleidelijk aan en werd het gebied (mede op aandrang van ouders) langzaam groter. Dat ging soms niet gemakkelijk overigens. Uiteindelijk besloten (bijna) alle besturen in de hele stad hiertoe over te gaan.

Hoe werkt het systeem met een scholenring in grote lijnen?

De scholenring is een digitale applicatie waar elke school elke aanmelding in verwerkt inclusief de voorkeuren van ouders. Hiermee beschikt elke school over een helder inzicht en is dubbel aanmelden of informeel wegsturen niet meer mogelijk (bij de scholen die meedoen). Consequente toepassing van de voorrangsregels bij de (geautomatiseerde) toewijzing van de plaatsen leidt ertoe dat ouders in gelijke omstandigheden gelijke kansen op een door hen gewenste plaats hebben. Zo maak je een einde aan onrust en onzekerheid bij zowel ouders als scholen. Doordat scholen scherper inzicht krijgen in de belangstelling van ouders kunnen ze ook beter de behoefte aan onderwijshuisvesting plannen; terwijl door het wegvallen van dubbele aanmeldingen veel duidelijker wordt hoeveel (over)capaciteit er in een gemeente precies is.

In welke gemeenten wordt er momenteel met dit systeem gewerkt?

In Amsterdam, Amstelveen, Apeldoorn, Haarlem en Weesp.

Is het ook mogelijk om met dit systeem iets te doen tegen segregatie?

Je kunt daar spelregels of voorrangscriteria voor afspreken die gaan dan over opleidingsniveau van ouders of over voorrang met een VVE-indicatie en/of deelname aan een bepaald voorschoolprogramma. In Weesp hebben ze dat jarenlang gedaan. Het lag vooral bij ouders erg gevoelig, maar de wens om te voorkomen dat leerlingen van laagopgeleide ouders voornamelijk naar één school zouden gaan was sterker. In Haarlem worden kinderen met een bepaalde VVE-indicatie als eerste geplaatst op de school van hun voorkeur. Omdat die indicaties verschillen per gemeente, moet je goed aansluiten op het gemeentelijke beleid. Met name in gemengde wijken kun je meer afspiegeling nastreven, maar het is een worsteling om daar goed op te sturen. Ook wordt dit door ouders die dit raakt niet altijd positief opgevat. In het toelatingsbeleid is ruimte voor ouderinitiatieven, maar daar wordt de laatste jaren weinig gebruik van gemaakt.

Wat zijn belangrijke factoren voor succes bij deze aanpak van het toelatingsbeleid?

Om te beginnen een gelijk speelveld qua informatie zodat alle ouders geïnformeerd (kunnen) zijn over wanneer en hoe zij hun kind kunnen aanmelden en alle spelregels helder en transparant zijn. Er loopt in verschillende steden een interessante pilot waarin gemeenten proberen moeilijk bereikbare inwoners beter te informeren.

Vervolgens dat besturen en scholen beseffen dat ze het reguleren van de toelating niet alleen kunnen of in concurrentie, maar moeten samenwerken -- met respect voor andermans rol, positie en verantwoordelijkheid. Het rolbesef van een gemeente is daarbij ook van belang. In alle steden waar besturen en scholen een gezamenlijk toelatingsbeleid hebben ontwikkeld, heeft dit de samenwerking op andere onderwerpen ook verbeterd.

In de steden waar het toelatingsbeleid wordt toegepast ontstaat gaandeweg zowel bij ouders als scholen rust. Ouders weten dat zij een eerlijke en gelijke kans op een plaats maken, voor scholen biedt de simpele en gestructureerde werkwijze structuur en rust.

Tenslotte: dat voor alle betrokkenen helder is wat begrippen als 'aanmelden' en 'inschrijven' precies betekenen en wat de wettelijke vereisten zijn. Dat het toelatingsbeleid vaak als een jungle wordt ervaren is namelijk geen onwil maar eerder onbegrip en onzekerheid over dit gevoelige onderwerp.

Waar kunnen mensen meer informatie vinden?

- <https://www.amsterdam.nl/onderwijs-jeugd/basisonderwijs/aanmelden/> (een animatie)
- www.naarschoolinhaarlem.nl met o.a. de brochure, aanmeldformulier, plaatsingsresultaten